

[Poul Hansen (Grenå).]
for det gamle skib, må man efter forslagsstillernes mening lade sagen falde og destruere fregatten. Idet jeg i øvrigt henviser til de mere udførlige bemærkninger, der er knyttet til forslaget, tillader jeg mig at anbefale lovforslaget til det høje tings villige behandling.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede økonomiminister, for at han kan give tinget den tidligere anmeldte redegørelse.

Økonomiministeren (Kjeld Philip): Jeg skal hermed tillade mig at fremsætte nogle bemærkninger i tilslutning til den økonomiske årsoversigt — „Økonomisk årsoversigt, marts 1964“ — som i dag er omdelt til folketingets medlemmer.

Årsoversigten indeholder som sædvanlig en redegørelse for den økonomiske udvikling, der giver grundlaget for udsigterne for 1964. Statsfinanserne og bygge- og anlægsvirksomheden, der på så afgørende måde påvirker det økonomiske forløb, er gjort til genstand for en særlig indgående beskrivelse i to specialafsnit. Endvidere har man, som det har været tilfældet i enkelte tidligere år, bragt et afsnit om landbruget, hvis gunstige eksportudvikling i 1963 gør krav på en særlig interesse.

Det er blevet en tradition, som jeg for min del har lagt vægt på at videreføre, at årsoversigten herudover bringer afsnit, der beskriver udviklingstendenserne over en længere periode på områder af særlig interesse for den økonomiske politik. I år bringes to sådanne afsnit: for det første en oversigt over forskydningerne i befolkningens fordeling på erhverv og landsdele inden for den sidste menneskealder og dernæst en beskrivelse af kapitalbevægelserne mellem Danmark og udlandet siden 1950. Det forekommer mig særdeles nyttigt ved tilrettelæggelsen af den økonomiske politik også på kort sigt, at man holder sig

de mere langsigtede perspektiver for øje, som træder frem i disse undersøgelser.

På grundlag af folketællingerne, men suppleret af materiale fra en række andre kilder, har man søgt at give en oversigt over befolkningsudviklingen siden 1930. Denne periode har været kendetegnet ved meget omfattende erhvervsmæssige forskydninger. Tydeligst kommer dette til udtryk i tallene for arbejdsstyrken i landbruget og i byerhvervene. Medens arbejdsstyrken i landbruget fra 1930 til 1960 faldt med godt et par hundrede tusinde, er byerhvervenes forøget med $\frac{3}{4}$ million mennesker. Beskæftigelsesmulighederne voksede stærkt i industri og håndværk som følge af den forøgede afsætning på hjemmemarkedet under 30ernes importregulering og siden under den betydelige udvidelse af industrieksporten, der er sket i efterkrigsårene. Samtidig har handels- og transporterhvervene trukket en stærkt voksende arbejdsstyrke til sig. Det er for alle disse byerhverv, hvor tilvæksten i beskæftigelsen for de 30 år under ét varierer mellem 50 og 75 pct., et fælles træk, at stigningen i de selvstændiges antal har været relativt beskedent. Udviklingen har ikke så meget ført til dannelsen af meget store virksomheder, men snarere til, at der især inden for detailhandel og håndværk er sket en indskrænkning af de helt små bedrifters antal; de mellemstore virksomheder er vundet frem i antal og i samlet personel.

Bortvandringen fra landbruget har naturligvis sat et stærkt præg på befolkningsudviklingen i de enkelte landsdele; navnlig har den ført til en langt hurtigere vækst i arbejdsstyrken i hovedstadsområdet end i provinsen. Denne tendens er i en vis udstrækning blevet modsvaret ved, at industrien har været i hastigere vækst ude i provinsen end i København. Der er herved indtruffet en betydelig udjævning af industrien over for de forskellige landsdele.

Relativt set har den kraftigste beskæftigelsesforøgelse vist sig for offentlige tje-

[Økonomiministeren.]

nesteydelser og for liberale erhverv. Forklaringen herpå er i det væsentlige ønskerne om en forbedring af den offentlige service over for befolkningen; det er således i første række antallet af ansatte ved de sociale institutioner og ved undervisningsvæsenet, der er gået i vejret.

Af særlig interesse er forsøget på at opstille en arbejdskraftbalance, d. v. s. en oversigt over udvidelsen af beskæftigelsesmulighederne i byerhvervene sammenholdt med tilgangen af arbejdskraft gennem den naturlige tilvækst til befolkningen i de aktive aldersklasser. Forskellen mellem disse to størrelser afspejles i ændringer i den registrerede ledighed i byerhvervene, men påvirker også tempoet i bortvandringen fra landbruget, størrelsen af ind- og udvandring og kvindernes deltagelse i arbejdsmarkedet. I anden halvdel af 50erne medførte den stærke vækst i antallet af unge under uddannelse, at kun omkring halvdelen af den årlige tilgang til de 15-årige—64-årige har vist sig på arbejdsmarkedet.

Det ville være af betydelig værdi at føre den historiske analyse af de struktur-mæssige forskydninger på arbejdsmarkedet, som årsoversigten har indledt, videre frem med udgangspunkt i en befolkningsprognose. Vi kender med betydelig sikkerhed den tilvækst i de aktive aldersklasser, der vil ske i de kommende 15 år, og vi kan gøre plausible antagelser om flere af de andre faktorer, der påvirker arbejdsudbuddet. En sådan prognose for udbuddet af arbejdskraft kan blive en væsentlig støtte ved en række økonomisk-politiske dispositioner; jeg regner med i nær fremtid at kunne fremlægge resultaterne af en sådan prognose udarbejdet i det økonomiske sekretariat.

I den politiske debat om vor udenrigs-økonomiske stilling er der en tilbøjelighed til at hæfte sig stærkt ved valutastillingen, d. v. s. ved nationalbankens og de private bankers kortfristede nettotilgodehavender i udlandet. Det kan være rimeligt ud fra den betragtning, at denne størrelse giver et indtryk af den bevægelsesfrihed, vi har i den økonomiske politik. Valutastillingen giver imidlertid langt fra noget udtømmende billede af vor status med udlandet. Årsoversigten analyserer omfanget af de bevægel-

ser, der er sket også i vore øvrige mellemværender.

Der var i de første efterkrigsår og på ny i de seneste år en betydelig offentlig netto-lånoptagning i udlandet, medens omvendt afdragene på den udenlandske statsgæld i årene fra 1950 til 1958 medførte en stærk reduktion af denne. Det stedfundne omsving er et udtryk både for ændrede lånemuligheder i udlandet og for en ændret holdning herhjemme til låntagning i udlandet. Medens en nedbringelse af den offentlige gæld i årene omkring midten af 50erne havde en høj prioritet, har regeringen siden 1957 opfattet import af kapital fra udlandet som et hensigtsmæssigt middel til at mildne de tilpasningsproblemer, den danske økonomi står over for i forbindelse med den fremskyndede strukturomlægning af vort erhvervsliv, som udlandets landbrugsbeskyttelse har tvunget os til at gennemføre.

Den ændrede lánepolitik har ud over i en forøgelse af de offentlige lån også givet sig udslag i lempelser i reguleringen af de private kapitalbevægelser. I de senere år er der ved hjælp af udenlandsk kapital blevet oprettet en række virksomheder, og den kortfristede private nettokapitalimport, der overvejende består af varekreditter, har været i betydelig vækst. Det forhold, at vi i dag har en større valutabeholdning end ved udgangen af 1957, skyldes derfor ikke, at vi i disse år taget under ét har haft overskud på vare- og tjenestebalancen — der har tværtimod været underskud — men dette, at vi har forøget vor mere langfristede gæld. I 1963, hvor vare- og tjenestebalancen udviste et lille overskud, modsvares således op imod 1½ milliard kr. eller næsten hele forøgelsen af valutastillingen af forøget lån-optagning i udlandet. Det skal dog bemærkes, at den offentlige gæld til udlandet trods al lånoptagning er yderst beskedent, og at den udgør en mindre del af vore løbende eksportindtægter end midt i 50erne.

Ved det politiske forlig i juni 1962 blev der truffet foranstaltninger til at dæmpe det kraftige efterspørgselspres, som det langvarige konjunkturopsving og den voldsomme opgang i pengeindkomsterne i forbindelse med en svækket finanspolitik havde medført. Hovedmidlet var dengang en

[Økonomiministeren.]

stramning af finanspolitikken; den blev siden videreført i indeværende finansår og suppleredes fra efteråret 1962 med en mere tilbageholdende byggepolitik og fra foråret 1963 af en række indkomstpoltiske forholdsregler — helhedsløsningen. Til gengæld er det lykkedes at lempe pengepolitikken i løbet af 1963, idet likviditeten er blevet forøget; den lange rente faldt med omkring 1 pct., og diskontoen er to gange blevet nedsat, hver gang med $\frac{1}{2}$ pct.

Selv om der allerede i de sidste måneder af 1962 viste sig tegn på stagnation bl. a. i det private forbrug, er det først i 1963, at den ændrede økonomiske politik har kunnet slå igennem med fuld styrke. Stort set har den indre efterspørgsel for 1963 ligget på samme niveau som året før.

Når man tidligere, f. eks. i 1951 og i 1954-55, greb ind over for uligevægt på betalingsbalancen, medførte dette kortere eller længere perioder med økonomisk stagnation. Det bemærkelsesværdige ved udviklingen i 1963 er på denne baggrund ikke, at den økonomiske vækst blev langsommere end i de foregående år, men at et så omfattende stabiliseringsprogram kunne gennemføres uden at sætte den økonomiske vækst i stå. Samtidig med at den indre efterspørgsel er blevet stabiliseret, har afsætningsvilkårene for landbrugseksporten udviklet sig uventet gunstigt, og udlandets efterspørgsel efter andre danske varer er fortsat vokset. Resultatet af det afdæmpede indenlandske efterspørgselspres er da blevet, at en del af varerne i stedet for er blevet afsat til udlandet. Alt i alt er bruttonationalproduktet forøget med knap et par procent. I de nærmest foregående år var væksten dobbelt så stor. Også beskæftigelsen er vokset, omend svagt. Bortset fra de første måneder af året, der jo var præget af den usædvanlig hårde vinter, har ledigheden stort set ligget på samme meget lave niveau som året før.

Det var et hovedmål for den økonomiske politik i 1962 og 1963 at nedbringe underskuddet på vare- og tjenestebalancen, der i 1962 havde nået en alarmerende størrelse på over $1\frac{1}{2}$ milliard kr., samt at dæmpe stigningstakten i priserne. Vi kan nu konstatere, at disse mål blev nået.

Prisudviklingen har i 1963 været relativt

rolig. I løbet af året steg detailpriserne med knap 2 pct., medens den tilsvarende stigning året før var 8-9 pct. Det var især priserne på danske industrivarer, der bar præg af den forøgede stabilitet; men også priserne på tjenesteydelser og animalske landbrugsvarer er gået langsommere op end før. En meget væsentlig årsag til den stabilisering, der er indtruffet, må søges i den mere moderate vækst i omkostningerne; så vidt man nu kan skønne, har den gennemsnitlige lønstigning i løbet af 1963 udgjort omkring 7 pct. mod ca. 10 pct. året før og godt 14 pct. to år før, altså i 1961. Lønbewægelserne kan overvejende forklares ved dyrtidsreguleringen og helhedsløsningens forhøjelser til de lavestlønnede. Lønglidingen har således været yderst beskedent, væsentlig mindre end tidligere. Samtidig har der været en tendens til fald i industriens procentvise bruttoavancer på hjemmemarkedet.

De samlede pengeindkomster er steget med godt 7 pct. fra 1962 til 1963. Inden for byerhvervene er der sket en vis omfordeling i lønmodtagernes favør og inden for disse igen — som følge af helhedsløsningen — til de lavest lønnes fordel. Da beskatningen er øget og priserne steget, er forbrugernes disponible realindkomst steget med henved et par procent.

Uanset denne fremgang har det private forbrug været uændret; der har således været en lille forskydning i indkomstanvendelsen henimod, at en større del af indkomsten er blevet opsparet. I første halvår lå forbruget nærmest lidt lavere end i første halvår 1962, men i løbet af efteråret satte en ny opgang ind. Forbrugets sammensætning er ændret noget; indkøbene af varige forbrugsgoder har således båret præg af en vis reaktion efter de fremskyndede anskaffelser, der gik forud for omsætningsafgiftens indførelse.

Det offentlige forbrug steg med ca. 6 pct. målt i faste priser. Overskuddet på statens drifts- og anlægsbudget vil udvise et lille fald fra 1962-63 til 1963-64, men som følge af den bundne opsparring bliver kasseoverskuddet et par hundrede millioner kroner større. Da opkrævningen af den bundne opsparring først er begyndt i november, har denne dog kun fået begrænset indflydelse på det økonomiske forløb i 1963.

De samlede investeringer blev noget la-

[Økonomiministeren.]

vere end i 1962, idet stigningen både i de faste investeringer og i lagrene stort set ophørte. Hertil bidrog også den hårde vinter, der lagde en dæmper på bygge- og anlægsaktiviteten i første kvartal. Navnlig igangsættelserne af boligbyggeri lå i første halvår væsentligt lavere end i det første halvår af 1962, og der kunne på denne baggrund i årets sidste del igangsættes mere byggeri end året før. De samlede påbegyndelser af boliger nåede op på godt 34.000 svarende til niveauet i 1961, men 2.500 boliger mindre end i 1962. Ved udgangen af 1963 var i alt 38.000 boliger under opførelse, og mængden af alt byggeri under opførelse var på dette tidspunkt bragt op på samme niveau som ved årets begyndelse.

Som en naturlig konsekvens af den ændrede udvikling i den indenlandske efterspørgsel blev igangsættelsen af nyt erhvervsbyggeri noget mindre end året før, og de foreliggende oplysninger tyder også på en vis svækkelse i de øvrige erhvervsinvesteringer: maskiner, biler o. s. v.

Alt i alt har som nævnt den samlede indre efterspørgsel for 1963 som helhed ligget næsten på samme niveau som året før. I årets første måneder, hvor virkningerne af den økonomiske politik forstærkedes af en beskæftigelsesnedgang i udendørsfagene, var den samlede produktion og beskæftigelse vigende. Når disse tendenser i løbet af foråret afløstes af fornyet opgang, skyldtes dette navnlig, at eksporten kom ind i en periode med meget stærk fremgang, samtidig med at bygge- og anlægsaktiviteten steg.

Det var i 1963 ikke blot industrieksporten, men også landbrugseksporten, der gik stærkt i vejret. Den samlede stigning i eksportindtægterne blev herved så stor som 1.600 mill. kr. eller næsten dobbelt så meget som året før. En så voldsom fremgang, der klart overgik forventningerne, kræver en nærmere forklaring.

For industrieksportens vedkommende har danske virksomheder nydt godt af den fortsatte højkonjunktur i Vesteuropa og Nordamerika. Den økonomiske vækst i disse lande er, betragtet under ét, fortsat i nogenlunde samme tempo som de foregående år. Man kan derfor næppe heri finde forklaringen på, at industrieksporten, bortset fra

skibe og konserver, er steget med 15 pct. i 1963 mod en halv snes procent i årene 1960-62. Indtrykket af, at der foreligger særlige forhold for Danmark, understreges af, at den danske eksport er forøget en del kraftigere end eksporten af tilsvarende varer fra de øvrige vesteuropæiske lande. Man må derfor antage, at dæmpningen af den indre efterspørgsel her i landet og formindskelsen af presset på arbejdsmarkedet har givet industrien bedre muligheder og forøget tilskyndelse til at eksportere. Det er således vor egen politik — mere end noget andet — vi kan takke for denne gode udvikling. Den omstændighed, at lønningerne er steget svagere end i flere andre lande, må også have virket fremmende på afsætningen.

Eksportfremgangen, i hvilken næsten alle brancher har haft andel, har været størst til de øvrige lande inden for EFTA, men også fællesmarkedets lande har forøget deres køb her i landet betydeligt. De seneste års handelspolitiske udvikling har således medført, at den danske industrieksport i stigende omfang er blevet orienteret henimod de øvrige EFTA-lande. Det er i denne forbindelse interessant at bemærke, at vor største EFTA-partner, England, i 1963 har forøget sin afsætning til fællesmarkedet betydelig mere end til de øvrige vesteuropæiske lande.

Efter i en årrække at have ligget på omtrent samme niveau er den animalske landbrugseksport, herunder konserver, forøget med ca. 450 mill. kr. Fremgangen synes imidlertid i højere grad end for industrieksporten at skyldes forbigående årsager. Den hidtidige jævne vækst i produktionen af animalske landbrugsvarer i det øvrige Vesteuropa blev brudt i 1963 som følge af den dårlige høst dér i 1962, ugunstige klimatiske forhold samt en reaktion på de foregående års lave priser. Samtidig fortsatte efterspørgslen efter animalske landbrugsvarer at stige; i Frankrig og Italien åbnede myndighederne for importen for at dæmpe prisstigningerne. Denne forskydning af balancen mellem produktion og forbrug i Vesteuropa har påvirket de danske afsætningsvilkår særdeles stærkt.

Medens der i de foregående år har været en tendens til, at produktionen steg hurtigere end forbruget, således at det danske landbrugs eksportpriser kom under et vist

[Økonomiministeren.]

tryk, er den ændrede forsyningssituation i 1963 kommet til udtryk i en betydelig prisopgang for de fleste produkter, mest udpræget for bacon og smør. Der er samtidig sket en betydelig mængdemæssig stigning i udførslen af kød og kvæg, især til Italien; denne er til dels opnået ved en reduktion af de danske besætninger.

Den voldsomme stigning i de samlede eksportindtægter er således resultatet af mange faktorer: for det første en forbigående forskydning i Vesteuropas forsyning med animalske landbrugsvarer, for det andet fortsat højkonjunktur i udlandet og endelig for det tredje en stabilisering af den indre efterspørgsel her i landet.

Den samlede import er ikke steget i 1963. Dette forekommer måske umiddelbart overraskende, da den samlede produktion dog er forøget med op imod et par procent. Importen i 1962 var imidlertid ekstraordinært stor. Stagnationen i 1963 er således i det væsentlige udtryk for en tilbagevenden til et mere normalt forhold mellem den indenlandske aktivitet og importen. Importen af landbrugsråstoffer har dog været påvirket af ekstraordinære omstændigheder, idet kornlagrene ved årets begyndelse var usædvanlig store; importen af korn er derfor blevet $\frac{1}{4}$ milliard kr. mindre end året før.

Den stabile import og den stærke vækst i eksporten har ført til, at underskuddet på handelsbalancen i 1963 kun blev det halve af, hvad det var i 1962; nettoindtægterne af skibsfarten og andre tjenesteydelser har mere end dækket denne merimport, således at der er kommet et lille overskud på den samlede vare- og tjenestebalance. Da der samtidig har været en meget omfattende nettokapitalimport — ca. $1\frac{1}{2}$ milliard kr., hvoraf godt halvdelen er hjemtaget af staten, kommunerne og de koncessionerede selskaber — er valutastillingen blevet forbedret med 1.700 mill. kr.

Idet jeg håber, at den højtærede formand vil tillade mig et citat, vil jeg gerne om udsigterne for 1964 bringe årsoversigtens konklusion:

„På baggrund af den stabilisering, der er nået i 1963, er der tilvejebragt muligheder for i 1964 igen at tillade en ikke ubetydelig økonomisk vækst.

Den internationale højkonjunktur må

nærmest ventes forstærket, og der skulle være gode muligheder for, at industrieksporten fortsat kan stige i et tilfredsstillende tempo, omend måske for visse varegrupper — herunder især maskiner — noget langsommere end i 1963. I to henseender må det dog påregnes, at vilkårene bliver mindre gunstige: for det første kan der ikke regnes med yderligere fremgang for landbrugseksporten, og for det andet vil stramningen på de internationale råvaremarkeder begynde at sætte sit præg på de danske importpriser; et noget ringere bytteforhold i udenrigshandelen er således sandsynligt.

Den stigning i den indre efterspørgsel, der gradvis er sat ind i de senere måneder, vil efter alt at dømme blive forstærket i løbet af foråret og sommeren.

Det offentlige forbrug viser fortsat stigende tendens. Gennem den i februar vedtagne forhøjelse af afgifterne skulle virkningerne heraf dog være neutraliseret. Hertil kommer den dæmpende virkning af den ekstra opsparing, der vil ske gennem arbejdsmarkedets tillægspensionsordning.

Derimod må man påregne en ekspansiv virkning fra den offentlige anlægsvirksomhed samt boligbyggeriet. Samtidig med at færdiggørelsen af det byggeri, der var i gang ved årets begyndelse, vil indebære øget beskæftigelse, må der påregnes større påbegyndelser end i 1963. På grundlag af de allerede på nuværende tidspunkt truffne dispositioner kan man regne med påbegyndelser på omkring 30.000 nye boliger i årets løb. Selv om der endnu ikke er truffet afgørelse vedrørende omfanget af frigelserne af reguleret boligbyggeri efter 1. april 1964 og der således endnu er en betydelig usikkerhed om byggeriets samlede omfang, må det anses for overvejende sandsynligt, at igangsættelserne i hvert fald bliver større end i 1963.

Hertil kommer den selvstændige virkning af de højere lønudbetalinger pr. 1. marts — for tjenestemænd m. fl. pr. 1. april — der i alt vil udgøre 4 à 5 pct. På en række områder vil dette medføre en tilsvarende stigning i de selvstændiges pengeindkomster.

Den opsummerede effekt af stigende

[Økonomiministeren.]

industrieksport, stigende bygge- og anlægsaktivitet og stigende pengeløn vil blive en beskæftigelsesfremgang i løbet af foråret, og denne vil igen føre til øget forbrugsefterspørgsel, som dog dæmpes af de nu besluttede afgiftsforhøjelser. Efterhånden vil erhvervenes investeringer antagelig også dreje opad igen.

Der vil være et betydeligt spillerum for udvidet produktion i byerhvervene. Arbejdsstyrken vil vokse som følge af den almindelige befolkningstilvækst og som følge af fortsat vandring fra land til by, og herudover er der mulighed for at nedbringe ledigheden til et endnu lavere niveau end i 1963. En samlet beskæftigelsesfremgang på et par procent skulle således være mulig, og det fortsat høje investeringsniveau i byerhvervene har skabt tilstrækkelig kapacitet til en sådan merbeskæftigelse og må tillige have muliggjort en stigning i arbejdsproduktiviteten.

Selv om en gennemsnitlig produktionsfremgang på op imod 5 pct. således næppe i sig selv skulle indebære en overbelastning af økonomien, kan man ikke se bort fra to faremomenter, der gør det nødvendigt at udvise forsigtighed i den økonomiske politik:

For det første er det sandsynligt, at ekspansionen navnlig vil være koncentreret i bygge- og anlægsgene, og inden for denne del af arbejdsmarkedet er der risiko for, at der i årets løb kan blive knaphed på arbejdskraft.

For det andet kan man regne med, at den stigende økonomiske aktivitet på ny vil føre til en stærk vækst i importen. Skønnes denne yderligere at ville foregå til stigende priser, og bliver der på ny tale om lageropbygning — og det gør der sandsynligvis — vil fremgangen i eksportindtægterne ikke være tilstrækkelig til at dække de stigende valutaudgifter.

Man må således forudse, at der — navnlig i årets sidste halvdel — kan opstå et vist underskud på vare- og tjenestebalancen.

Den risiko, udviklingen indebærer, er således ikke så meget en kritisk valutastituation i 1964 som en gradvis forskydning i den samlede økonomiske balance

i retning af for stort indenlandsk efterspørgselspres. Den samtidige tendens til svækket stigningstakt i eksporten og til et stærkt investeringsopsving koncentreret i byggeriet vil gøre det nødvendigt at udvise største varsomhed med hensyn til at tilføre økonomien yderligere ekspansive impulser. De gennemførte afgiftsforhøjelser må ses i lyset heraf.“

Jeg afslører næppe nogen hemmelighed ved at sige, at den vurdering af styrken i de ekspansive tendenser i vor økonomi, som årsoversigten giver udtryk for, deles af regeringen. Herom vidner vedtagelsen her i tinget for blot et par uger siden af forskellige afgiftsforhøjelser. Den svækkelse af statsbudgettet, som man ville have fået i det kommende finansår uden afgiftsforhøjelserne, ville ikke have været forsvarlig. Det har måske uden præmisserne været vanskeligt umiddelbart at se begrundelsen for en sådan stramning af finanspolitikken på et tidspunkt, hvor risikoen for et efterspørgselspres endnu ikke er akut. Men skulle man vente med at handle, til risikoen er åbenbar, ville det allerede være vel sent; indgrebene måtte i så fald — som vi senest erfarede i 1962 — blive mere dybtgående og dermed vanskeligere at forene med hensynet til en nogenlunde stabil økonomisk vækst. Langt rigtigere må det være at gribe ind så betids, at vanskelighederne undgås, fremfor at vente, til de er opstået. Med den finanspolitiske stramning, der nu er gennemført, mener regeringen at have sikret, at den betydelige økonomiske fremgang, som er inden for vor rækkevidde i 1964, ikke bliver så stærk, at mulighederne for at fortsætte den i 1965 forskertses.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om leje.

Valgt blev: *Axel Ivan Pedersen, Albertsen, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Jørgen Peder Hansen, Heie, Niels Mørk, Viola Nørlov, Else-Merete Ross, Finn Poulsen, Axel Kristensen, Helga Pedersen, Ib Thyregod, Thestrup, Adolph Sørensen, Erna Sørensen og Kai Moltke.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om en undersøgelse af politiets efterretningstjenestes virksomhed [af Skræppenborg-Nielsen m. fl.].

Valgt blev: *K. Axel Nielsen, K. B. Andersen, Arup, Egon Jensen, Niels Mørk, Viola Nørlov, Kaj Rasmussen, Wingsøe, Else-Merete Ross, Vagn Bro, Holmberg, Thisted Knudsen, Helga Pedersen, Thestrup, Ole Bjørn Kraft, Erik Kragh og Skræppenborg-Nielsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 68) findes i tidenden sp. 1989, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 269).

Der var stillet 20 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Hans Rasmussen: Forslaget til lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension er, som det blev præciseret under første behandling, et meget vigtigt lovforslag. Som en almindelig bedømmelse kan jeg da også give udtryk for, at det er blevet overordentlig sagligt og indgående behandlet i det nedsatte folketingsudvalg, der nu har afgivet betænkning over lovforslaget.

Der er til arbejdsministeren stillet en lang række vigtige spørgsmål, som er blevet besvaret, og som giver en alsidig oplysning af mange sider, der står direkte i forbindelse med denne pensionslovgivning.

Til udvalget er der fremsendt adskillige henvendelser, som også er blevet behandlet, hvilket fremgår af det bilag til betænkningen, som udvalget allerede havde mulighed for at afgive til folketinget den 24. februar.

Jeg vil gerne udtrykke min glæde over den saglige behandling, der har fundet sted i det nedsatte folketingsudvalg. Selv om vi ikke havde muligheder for helt at samordne de enkelte medlemmers synspunkter, så alle følte sig tilfreds med forslaget, som det foreligger med ændringsforslag her ved anden behandling, er der vist ingen i det nedsatte folketingsudvalg, der er utilfreds med de stillede ændringsforslag, der i det væsentligste også må anses som forbedringer af det lovforslag, som i første omgang blev fremsat af den højtærede arbejdsminister.

Så vidt jeg kan skønne, vil de af den højtærede arbejdsminister stillede ændringsforslag, der er tiltrådt af hele udvalget eller et flertal af dette, få en let gang gennem folketinget. Derimod mener jeg ikke, at man kan give tilslutning til de af et mindretal, socialistisk folkeparti, stillede ændringsforslag, som jeg senere skal sige et par ord om.

Da forslag til lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension kom til første behandling stod det alle klart, at lovforslaget var et led i overenskomstloven og som følge heraf kun ville dække de lønmodtagere og funktionærer, som er underkastet helhedsløsningen. Oppositionen fandt, at dette var en art diskriminering over for andre kredse i befolkningen, derunder de private næringsdrivende.

Navnlig ud fra denne betragtning nedsatte regeringen umiddelbart efter en embedsmandskommission, der skulle finde frem til en almindelig tillægspension dækkende hele befolkningen. Så vidt jeg forstår, vil man ret hurtigt, effektivt og aktivt gå i gang med dette arbejde. Personlig er jeg af den opfattelse, at man ikke bør opretholde noget skel i befolkningen, selv om vi i første omgang søger parterne på arbejdsmarkedet dækket gennem det lovforslag, der her foreligger til behandling. Det er imidlertid mit indtryk, at der vil gå nogen tid, inden bearbejdningen af det meget omfattende materiale kan blive foretaget. Heri bør man efter min opfattelse inddrage såvel den svenske ordning som de begyndende betragtninger, man er ved at lægge til grund for en lignende tillægspension i Norge.

Endvidere er det mit indtryk, at den opfordring, regeringen har fået fra et mindretal til inden lovforslagets færdigbehandling